

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่อ: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่อ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนความสำคัญของแต่ละประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มอื่นๆ ในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ กลุ่มละ 5 คน ในแต่ละอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง รวมเป็น 100 คน

3.1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ดังนี้

(1) วิธีการสุ่มแบบกำหนดโควตา (Quota sampling) โดยกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ จากอุทยานฯ/เขตฯ 5 แห่ง กลุ่มละ 5 คน รวม 100 คน

(2) วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มต่างๆ ทั้ง 4 กลุ่ม ในแต่ละอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง ตามจำนวนในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การสุ่มตัวอย่างจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ในแต่ละอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	อุทยานฯ เขาใหญ่	อุทยานฯ ทับลาน	อุทยานฯ ปางสีดา	อุทยานฯ ตาพระยา	เขตฯ ดงใหญ่
กลุ่มชุมชน	5	5	5	5	5
กลุ่มนักท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
กลุ่มพนักงานภาครัฐ	5	5	5	5	5
กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ	5	5	5	5	5
รวม	20	20	20	20	20

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) และ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ (Focus group) ร่วมกับการสังเกต (Observation) และใช้แบบประเมินการประเมินระดับจุดแข็ง/จุดอ่อน ระดับโอกาส/อุปสรรค ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่กับ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ กลุ่มละ 5 คน ใน 5 แห่ง รวม 100 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ขอบเขตของการวิจัยด้านภูมิศาสตร์ โครงการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านภูมิศาสตร์ โดยมีพื้นที่เป้าหมายในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ในแต่ละอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง ประกอบด้วย (1) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (2) อุทยานแห่งชาติทับลาน (3) อุทยานแห่งชาติปางสีดา (4) อุทยานแห่งชาติตาพระยา และ (5) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

3.3.2 ขอบเขตของการวิจัยด้านการดำเนินงานและรายละเอียดการดำเนินงาน มีดังนี้

3.3.2.1 ขอบเขตของการวิจัยด้านการดำเนินงาน โครงการวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัยด้านการดำเนินงานในการศึกษาประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อน ในทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหา/ความเร่งด่วนและหาแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

3.3.2.2 รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม

(1) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) และ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ (Focus group) ร่วมกับการสังเกต (Observation)

(2) การใช้แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ

(2.1) จุดแข็ง จุดอ่อน และความสำคัญของประเด็นปัญหาด้านต่างๆ ต่อไปนี้ (1) ป่าไม้ (2) สัตว์ป่า (3) ต้นน้ำลำธาร (4) ความสะอาด และ (5) ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวสีเขียว

(2.2) ประเมินสถานการณ์ (โอกาส, อุปสรรค) และความสำคัญของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกต่างๆ

(2.3) ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ (1) ป่าไม้ (2) สัตว์ป่า (3) ต้นน้ำลำธาร (4) ความสะอาด และ (5) ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวสีเขียว

3.3.2.3 ขอบเขตของการวิจัยด้านเวลา โครงการวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัยด้านเวลาเป็นเวลา 1 ปี

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อรวบรวมแนวความคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ (1) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (2) อุทยานแห่งชาติทับลาน (3) อุทยานแห่งชาติปางสีดา (4) อุทยานแห่งชาติตาพระยา และ (5) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มพนักงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพนี้จะดำเนินการโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) และ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ (Focus group) ร่วมกับการสังเกต (Observation) โดยมีประเด็นในการ

สัมภาษณ์ คือ ประเด็นเกี่ยวกับ ป่าไม้ สัตว์ป่า ต้นน้ำลำธาร ความสะอาด และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวสีเขียว โดยประเมิน (1) จุดแข็ง จุดอ่อน และความสำคัญของประเด็นปัญหาด้านต่างๆ (2) ประเมินสถานการณ์ (โอกาส, อุปสรรค) และความสำคัญของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกต่างๆ และ (3) ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ

ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและ/หรือการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะร่วมกับการสังเกตจะนำไปเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนในทรรศนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหา/ความเร่งด่วนและหาแนวทางการร่วมมือในการแก้ไขประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

การวิเคราะห์ SWOT/TOWS (SWOT/TOWS analysis) มีดังนี้

1. ระบุจุดแข็งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่
2. ระบุจุดอ่อนของอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง
3. ระบุโอกาสที่เกี่ยวข้องกับของอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง
4. ระบุอุปสรรคของอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง
5. ระบุความสำคัญของปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง ดังนี้

การจัดลำดับความสำคัญของ SW (จุดแข็ง/จุดอ่อน) OT (โอกาส/อุปสรรค) และระดับความสำคัญของอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง มีดังนี้

คะแนน	ระดับจุดแข็ง/จุดอ่อน	ระดับโอกาส/อุปสรรค	ระดับความสำคัญ
1	มีจุดอ่อนมาก	มีอุปสรรคมาก	น้อยที่สุด
2	มีจุดอ่อน	มีอุปสรรค	น้อย
3	ไม่แน่ใจ	ไม่แน่ใจ	ปานกลาง
4	มีจุดแข็ง	มีโอกาส	มาก
5	มีจุดแข็งมาก	มีโอกาสมาก	มากที่สุด

การแปลความหมายของผลรวมคะแนนถ่วงน้ำหนัก โดยการคำนวณ ดังนี้

$$\left(\frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนน 4 ช่วง}} \right)$$

$$= \left(\frac{5 - 1}{4} \right) = 1$$

- 4.01 – 5.00 หมายถึง มีจุดแข็งมาก/มีโอกาสมาก/มีความสำคัญมากที่สุด
 3.01 – 4.00 หมายถึง มีจุดแข็ง/มีโอกาส/มีความสำคัญมาก
 2.01 – 3.00 หมายถึง มีจุดอ่อน/มีอุปสรรค/มีความสำคัญน้อย
 1.00 – 2.00 หมายถึง มีจุดอ่อนมาก/มีอุปสรรคมาก/มีความสำคัญน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมิน

การประเมินระดับจุดแข็ง/จุดอ่อน ระดับโอกาส/อุปสรรค ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคสำหรับอุทยานฯ/เขตฯ ทั้ง 5 แห่ง ลักษณะคำถามเป็นแบบ Rating scale มีการวัด 5 ระดับ ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Interval scale) โดยการแปลความหมายคะแนนจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับจุดแข็ง/จุดอ่อน	ระดับโอกาส/อุปสรรค	ระดับความสำคัญ
1.00 - 2.00	มีจุดอ่อนมาก	มีอุปสรรคมาก	น้อยที่สุด
2.01 – 3.00	มีจุดอ่อน	มีอุปสรรค	น้อย
3.01 – 4.00	มีจุดแข็ง	มีโอกาส	มาก
4.01 – 5.00	มีจุดแข็งมาก	มีโอกาสมาก	มากที่สุด